ТЕМА 35. ВИКЛИКИ ІСТОРІЇ: РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ.

АТО - ВІЙНА ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

1. Причини та передумови Революції Гідності (21 листопада 2013 р. – 22 лютого 2014 р.)

Євромайдан, Єврореволюція, Революція Гідності – усі ці терміни сьогодні стали невід'ємною складовою в історії побудови української державності. Україна є досить молодою республікою, юридично свою незалежність вона отримала у 1991 р., проте в реаліях це було далеко від бажаного. Протягом усього періоду незалежності ми стали свідками того, як наша держава поступово перетворювалася на другорядну країну світу, сателіта Російської Федерації. Замість реформ та змін, в країні зберігалася законсервованість системи, котра дісталась нам у спадок ще від Радянського Союзу. ***Тіньова економіка, зростання корупції та хабарництва, безвідповідальність влади та її авторитарний характер, навмисне знищення армії практично зруйнували потенціал країни***. Україна перебувала у стані постійної кризи у всіх сферах життя. Помаранчева революція 2004 р. мала стати рушійною силою до змін, люди вірили, що буде усе по-новому. Проте очікування не справдилися, а навпаки, були розбиті у пух і прах. У 2010 р. до влади прийшла «банда олігархів», яка вирішила знищити рештки справжнього українства та й ще за його рахунок наживитись. Президент В. Янукович за час свого правління (2010–2014 рр.) встиг узурпувати конституцію 2004 р. та зосередити у своїх руках усю повноту влади. Колишній співдоповідач Парламентської асамблеї Ради Європи щодо України Ханне Северінсен так прокоментувала формування влади Януковичем у перші два місяці каденції: «Я дуже занепокоєна. Я завжди знала, що в Україні вразлива демократія. Але я навіть не уявляла, що за два місяці, відколи працює новий Президент, він використав їх для того, щоб підібрати під себе уряд, скасувати результати виборів 2007 року, повністю підкорити собі Вищу раду юстиції, Верховний Суд, СБУ і навіть парламент». Все ж українці вірили, якщо Україна стане на шлях європейської інтеграції, то в державі будуть проведені соціально-економічні та політичні реформи. Але сценарій розвивався зовсім по-іншому. Адміністрація президента В. Януковича та уряд на чолі з М. Азаровим вели активну проросійську зовнішню політику. Важливим етапам в історії незалежної України мав стати ***Вільнюський саміт східного партнерства 28–29 листопада 2013 р.*** Але незадовго до цього була зроблена неочікувана для всіх заява: ***Кабінет Міністрів України вирішив призупинити процес підготування до укладання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.*** Такий хід подій аж ніяк не влаштовував українців,

які покладали великі надії на співробітництво України із ЄС, а тому зроблена заява стала тим каталізатором, який призвів до перших актів протесту.

2. Перших 9 днів Євромайдану

Епіцентром основних подій знову ж таки стала столиця України м. Київ. ***21 листопада близько 22:00 на Майдані Незалежності почали збиратися перші учасники мітингу***, їх чисельність нараховувала близько 1500 осіб. Вони пікетували Адміністрацію Президента, а потім, повернувшись на Майдан, вирішили лишитися на ніч. Цього дня суд прийняв рішення заборонити встановлення наметів, кіосків, навісів під час проведення акцій на Майдані Незалежності, вулиці Хрещатик та Європейській площі до 7 січня 2014 року. Також у цей день почалися невеликі протести і в інших областях України. 22 листопада ввечері уже відбувся мітинг, у якому взяло участь близько 3–5 тис. людей. Наступного дня на Майдані Незалежності розпочалася штовханина з міліцією, яка намагалася відтіснити мітингувальників, розширивши площу навколо місця встановлення новорічної ялинки. В цей же час поширилася інформація, що до Києва на антимайдан і провладний мітинг їдуть автобуси із людьми, яким обіцяли грошові виплати. ***24 листопада в Києві відбулася велика хода та мітинг на Майдані Незалежності***, які зібрали більше ніж 100 тисяч прихильників євроінтеграції. Протести відбулися також у Львові, Луганську та Харкові. Українська діаспора Франції, Німеччини, Швейцарії, Англії та ін. держав теж вдалася до протестів. Тим часом в столиці України при підтримці Януковича був створений антимайдан, який охороняли загони «Беркуту». Близько 15:00 на вулиці Грушевського під будинком уряду ***відбулись зіткнення міліції з мітингувальниками.*** За даними столичного управління МВС, мітингарі зі «Свободи» кидали у правоохоронців якусь арматуру, запалені фаєри та каміння. Але, на справді, у міліцію почали кидати спеціально організовані владою «тітушки». Тож міліціонери застосували гумові кийки, сльозогінний газ і світлошумові гранати для розгону натовпу. Цього дня чимало киян та гостей міста постраждали від сльозогінного газу, розпиленого міліцією. В одинадцятій годині вечора розпочалися нові заворушення, проте мітингувальникам вдалося вистояти ніч. Протягом ***25–27 листопада в Києві відбулися перші страйки київських студентів.*** Також мітинги проводились в інших містах України, зокрема у Тернополі та Львові. ***28 листопада уже відбувся загальностудентський страйк***. Декілька колон студентів з десятків різних вишів Києва об'єдналися у парку Шевченка, після чого рушили на Майдан Незалежності. Увечері ***29 листопада на Євромайдані відбувся великий мітинг.*** Участь у заході взяли лідери трьох опозиційних партій Арсеній Яценюк, Віталій Кличко, Олег Тягнибок, а також екс-глава МВС Юрій Луценко. Вони виступили із закликами відставки М. Азарова та дострокових виборів до парламенту.

Мал. 1. Перше зіткнення протестуючих з беркутом. 24 листопада 2013 р. Фото Efrem Lukatsky/AP.

3. Силовий розгін 30 листопада

Подальші події на Майдані Незалежності набирали більш гострого характеру. ***Кривавою виявилася ніч на 30 листопада***. Тоді начальник ГУМВС України в Києві ***Валерій Коряк віддав безпосередній наказ про застосування сили у розгоні Євромайдану.*** О 4 годині ранку, коли на Майдані Незалежності залишалося близько 400 протестувальників, площу оточили озброєні бійці «Беркуту». За допомогою сили, використовуючи вибухові пакети та б'ючи кийками та ногами людей, їм вдалося витіснити мітингувальників із площі. Серед протестувальників було багато поранено. ***Близько 5 ранку «Беркут» «зачищав» Хрещатик***. Новорічна ялинка, яка стояла на Майдані і через яку буцімто і розігнали майдан, у соціальних мережах була прозваною «кривавою» через силовий розгін мирних людей. Як повідомляє ТСН, близько 35 людей були госпіталізовані, а 37 заарештовано. ***Застосування сили проти мирних людей викликало хвилю обурення в українській громадськості. Ця подія стала переломним моментом у революційних подіях. Поступово протести перетворилися із проєвропейських на антиурядові і стали значно масштабнішими.*** Вінницька, Житомирська, Закарпатська, Київська, Львівська, Полтавська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька, Чернігівська обласні ради, а також міські ради Донецька, Львова, Хмельницького засудили дії міліції проти учасників Євромайдану. Львівщина та Івано-Франківщина висловили недовіру Януковичу та його урядовцям, сформованим

центральною владою облдержадміністраціям та разом із Тернопільщиною оголосили про участь у загальнонаціональному страйку.

Мал. 2. Силовий розгін 30 листопада. Фото: УНІАН.

4. Масові протести 1 грудня

Масові протести 1 грудня. Після кривавого розгону майдану по всій Україні пройшли численні мітинги. ***1 грудня у Києві на акції протесту вийшло близько півмільйона людей.*** О 12:30 на Майдані Незалежності відбулося ***Всеукраїнське народне віче***. В той же час на мітингу були європейські дипломати: віце-президент Європарламенту Яцек Протасевич, колишній глава Європарламенту Єжи Бузек та колишній глава польського уряду, лідер партії «Закон і справедливість» Ярослав Качинський. Близько 13:00 організована група з 50-60 осіб у масках і касках, з битками та палицями увірвалася до приміщення ***КМДА,*** зламавши двері та розбивши вікна. Групу очолювала Тетяна Чорновол, яка закликала захопити будівлю для унеможливлення її підпалу зі сторони влади. Міліція не чинила спротив атакувальникам. Уже згодом ***приміщення зайняли мирні мітингувальники. Того ж дня опозиційні сили створили Штаб національного спротиву (ШНС***) – координаційний центр Євромайдану, що був розташований у ***Будинку профспілок***. Головними вимогами штабу стали відставка Кабміну, а також проведення позачергових виборів Президента й уряду. Тим часом на вул. Банковій на двох білих автобусах були завезені «тітушки» у кількості близько 50–60 осіб. Близько 14:20 ***розпочався штурм біля будівлі***

Адміністрації Президента – група молодиків закидала працівників міліції бруківкою і фаєрами, робились спроби прорвати ланцюг силовиків за допомогою екскаватора, захопленого із включеним двигуном на вулиці Інститутській. Представники опозиції, зокрема Петро Порошенко, закликали людей не піддаватись на провокації й не йти на штурм, але отримали у відповідь образливі вигуки російською мовою. Приблизно о 16:30 спецпідрозділи перейшли у наступ. За повідомленням Громадського телебачення, під час розгону постраждали кілька журналістів, що висвітлювали події. Затриманих приводили у двір Адміністрації Президента, де над ними чинили знущання та насильство. Ближче до вечора ситуація в столиці України дещо стабілізувалася.

Мал. 3. Майдан Незалежності, Народне віче. 1 грудня 2013 р. Фото: С. Клименко.

5. Події у період з 2 грудня 2013 р. по 16 січня 2014 р.

Протягом ***2–7 грудня у всій Україні тривали великі проєвропейські та антиурядові мітинги***. Протестувальники у Києві остаточно захопили Будинок профспілок та КМДА. Тривали різні акції протесту біля Адміністрації Президента і Генеральної прокуратури. Широкомасштабним виявився ***мітинг 8 грудня, який увійшов в історію під назвою «Марш мільйонів»***, оскільки на Майдані Незалежності зібралося близько мільйона громадян України, яким була не байдужа доля їх держави.

Мал. 4. "Марш мільйонів". 8 грудня 2013 р. Фото: Ukrainian Foto.

Голова політради ВО «Батьківщина» О. Турчинов зі сцени оголосив намір блокувати решту урядових будівель та встановлювати наметові містечка на вулицях урядового кварталу. Опозиція дала Януковичу 48 годин на виконання вимог Майдану, зокрема відставку уряду та позачергові президентські вибори. ***Того ж дня в Києві було повалено пам'ятник Леніну.*** Так, по всій Україні був започаткований ***"ленінопад"*** - широкомасштабна хвиля активного протесту проти радянського "совка", яка передбачала повалення та демонтаж памятників лідеру більшовицької партії (комуністів) В. Леніну**.** Після завершення офіційної частини заходу мітингувальники рушили на вулиці урядового кварталу, де створили кілька блокпостів та барикад, зокрема на вул. Грушевського, Лютеранській, Круглоуніверситетській та перехресті Шовковичної і Богомольця. Але уже ***9 грудня з настанням темряви внутрішні війська та спецпризначенці розпочали атаки на блокпости та барикади Євромайдану*** в урядовому кварталі. До 4 години ранку 10 грудня спецпризначенці практично знищили всі барикади в урядовому кварталі. Тоді у сутичках постраждали близько 10 мітингувальників. В ***ніч на 11 грудня силовики здійснили спробу штурму Євромадйану***. Наступ було розпочато о 1 годині ночі з боку вулиць Інститутської та Європейської площі, після 3-ї ночі здійснювалися також спроби штурму КМДА. Але завдяки дзвонам Михайлівського золотоверхого собору, закликам Руслани Лижичко, Юрія Луценка, Святослава Вакарчука зі сцени Майдану до киян прийти на допомогу, а також трансляції подій через

інтернет, тисячі киян вийшли на допомогу протестувальникам, завдяки чому до 9 ранку ситуація стабілізувалася, а силовики покинули Хрещатик.

Мал. 5. Штурм Майдану 11 грудня. Фото LB.ua.

12 грудня опозиція закликала людей прийти на народне віче 15 грудня. «Звертаємось до всіх українців приїхати в неділю на 12 годину на наше народне віче», - закликав А. Яценюк. Також, він нагадав, що на 17 грудня запланований візит президента Януковича до Москви: «Основне питання порядку денного народного віче, яке ми називаємо «День гідності» – не дати можливості Віктору Януковичу підписати угоду про вступ України в Митний союз». ***В «День гідності» (15 грудня) протестувальники висунули вимогу Президенту України Віктору Януковичу звільнити усіх політв'язнів***, включаючи екс-прем'єр-міністра Юлію Тимошенко. Крім того, ***Євромайдан прийняв резолюцію, яка забороняє Президентові підписувати угоду про вступ України в Митний союз під час візиту в Москву.*** 17 грудня більше однієї тисячі людей почали пікетувати будівлю МВС України з вимогою відставки Віталія Захарченка та припинення кримінального провадження стосовно учасників Євромайдану. **19 грудня** народні депутати в Раді прийняли закон про звільнення від кримінальної відповідальності учасників Євромайдану та відпустити попередньо заарештованих. За це рішення проголосували 339 депутатів. В той же час Янукович звернувся до Генерального прокурора з проханням звільнити мітингувальників, котрих було раніше ув’язнено. У неділю, ***22 грудня***, на Майдані Незалежності в Києві відбулося ***четверте за рахунком народне віче***. За різними даними, на Євромайдані було до 100 тисяч людей. На ньому було ***ухвалено резолюцію***

про створення загальнонаціональної організації Всеукраїнське об'єднання «Майдан» з метою поглиблення, розширення та подальшої координації діяльності Євромайдану. У ночі ***25 грудня відбулося побиття журналістки та активістки Євромайдану Тетяни Чорновол.*** Прокуратура відкрила кримінальну справу, але в той же час затягувала із розслідуванням. Надалі події в Україні були досить спокійними. ***29 грудня було організовано мирний автопробіг*** до резиденції Президента України в Межигір'ї. 31 грудня Штаб національного спротиву оприлюднив план дій на січень 2014 року, згідно з яким акції на Євромайдані планують продовжити до 24 січня. ***Новий рік у Києві на Майдані Незалежності зустрічали сотні тисяч українців.*** За деякими даними, на площі було близько півмільйона людей. Сходитися люди почали звечора і до півночі весь Майдан був забитий вщерть. Українців розважили виступами різних виконавців, драйвом та жартами. Усіма присутніми було виконано Гімн України, таким чином було встановлено рекорд Гінеса. Загалом до 16 січня події в столиці та в інших областях України були досить спокійними, оскільки гострих сутичок не було. Але мітингувальники продовжували акції протесту, а наметове містечко у Києві тільки розросталось.

Мал. 6. Новий рік на Майдані Незалежності. Фото: Reuters.

6. «Диктаторські закони 16 січня»

У ***четвер 16 січня 2014 р. у Верховній Раді України з порушеннями було прийнято 10 законів, направлених на звуження конституційних прав і свобод громадян.*** Закони приймалися підняттям рук, без використання системи «Рада» та без обговорення, а їхні тексти стали доступні тільки після того, як депутати за них проголосували. Ці законодавчі акти, на думку більшості експертів, обмежували права громадян, надавали органам державної влади більшу свободу дій у сфері покарання учасників акцій протесту і мали на меті криміналізувати опозицію та громадянське суспільство. Прийняття законів стало реакцією влади на масові протести громадян. У Партії регіонів наголошували на легітимності ухвалених рішень і їхньому сприятливому впливі на ситуацію в Україні. Проте такі дії чинної влади обурили не тільки українське суспільство, але і викликали стурбованість у країнах Європи та США, оскільки вони обмежували громадянські права людей, задекларовані у Конституції. У ***прийнятих «диктаторських законах» йшлося***:

- «*Участь в зборах, мітингу, вуличному поході, демонстрації, іншому масовому заході у масці*, шоломі або з використанням інших засобів чи способів маскування з метою уникнення ідентифікації особи, або наявність у особи, яка бере участь у такому заході, відкритого вогню, піротехнічних засобів (освітлювальних, сигнальних, імітаційних), зброї, спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, вибухових чи легкозаймистих речовин, предметів, спеціально пристосованих чи заздалегідь заготовлених для вчинення протиправних дій, а також участь у такому заході без дозволу органів внутрішніх справ у форменому одязі, що повторює або схожий на формений одяг працівників правоохоронних органів чи військовослужбовців, - *тягнуть за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб*».
- «*Встановлення без дозволу органів внутрішніх справ* для проведення зборів, мітингів, вуличних походів чи демонстрацій або під час їх проведення конструкцій, *палаток чи інших малих архітектурних форм*, предметів чи конструкцій, що використовуються як сцена, звукопідсилюючої апаратури, – *тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот п'ятдесяти до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб»*;
- «*Здійснення особою, яка керує транспортним засобом, руху у колонах в складі більше п'яти транспортних засобів без узгодження умов та порядку руху* з відповідним підрозділом Міністерства внутрішніх справ

України, що забезпечує безпеку дорожнього руху, що спричинило створення перешкод для дорожнього руху, – *тягнуть за собою накладення штрафу від сорока до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від одного до двох років* з оплатним вилученням транспортного засобу у його власника чи без такого»;

«Блокування будівель чи споруд, що забезпечують діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, з метою перешкоджання нормальній роботі підприємств, установ, організацій – караються обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк».

Крім цих основних положень, нові закони забороняли: діяльність інтернет-ЗМІ без реєстрації в якості інформагентства, здійснювати та поширювати наклеп, збирати, зберігати чи поширювати секретну інформацію про суддю, його родичів чи членів сім'ї. Також нацкомісія по регулюванню у сфері зв’язку й інформації отримала право зобов’язати інтернет-провайдерів обмежувати доступ своїх абонентів до сайтів всесвітньої мережі, через яку здійснюється поширення інформації, що суперечить законодавству. Як бачимо, за своїм змістом Закони 16 січня були диктаторськими і фактично повністю обмежували громадянські права українського народу. Що у свою чергу означало зневажання демократичних основ, закладених в Конституції України.

7. Події 19–27 січня 2014 р.

Хід таких подій, зрозуміло, не влаштовував українське суспільство. Більше сотні громадських організацій оголосили повну мобілізацію на Майдані Незалежності у Києві. Лідери опозиції події 16 січня назвали державним переворотом і закликали до всеукраїнського страйку. У заяві Міжнародного фонду «Відродження» йдеться, що у стінах Верховної Ради «відбулась безпрецедентна за своєю зухвалістю атака на базові права людини та громадські свободи, що ставить під сумнів демократичну природу української держави та відкриває шлях до масових репресій проти її громадян». ***19 січня 2014 р. у Києві на народному вічі зібралось кілька десятків тисяч мітингувальників***, що висловили своє обурення ухваленням «законів про диктатуру». ***Поступово мирна акція переросла в жорстке протистояння з міліцією та внутрішніми військами.*** За ініціативою лідерів Автомайдану, зокрема Сергія Коби, що зробив заклик зі сцени Євромайдану на народному вічі, було розпочато ходу на підготовку безстрокового пікету ВР з подальшою вимогою до депутатів переголосувати закон Колесніченка-Олійника. ***Хода зустрілася із загонами внутрішніх військ і «Беркуту» на вул. Грушевського, і протистояння переросло у довготривалу сутичку*** із застосуванням різних видів холодної зброї. У

наслідок зіткнень радикально налаштовані мітингувальники підпалили автобус «Беркута», а самих бійців закидали камінням і петардами. Спецпризначенці застосувала спецзасоби і водомет, який чинне законодавство забороняє застосовувати при температурі атмосферного повітря нижче 0 °С, відтак його було застосовано незаконно. Загалом до вечора ***було поранено близько 100 мітингувальників***. Сутички тривали наступного дня. ***В ніч з 20 на 21 січня продовжувались зіткнення, в результаті яких мітингувальники були дещо відтіснені від барикад, але на ранок їм вдалось повернути втрачене.*** Силове протистояння було призупинене 4-ма священиками, які стали між протестувальниками та спецпідрозділами. ***Кривавим для України виявився День Соборності 22 січня.***

Мал. 7. Вул. Грушевського. 22 січня. Фото: Ilya Varlamov.

Мал. 8. Протистояння на Майдані. 22 січня Фото: Ilya Varlamov.

Мал. 9. Євромайданівці підкидають шини у вогонь. 22 січня. Фото: Ilya Varlamov.

Мал. 10. День Соборності України. Протестувальники палять гумові колеса на вул. Грушевського. 22 січня. Фото із сайту Української Правди.

Близько ***8 ранку 22 січня «Беркут» пішов у наступ на вулиці Грушевського***, почав розбирати барикаду й затримувати людей. О пів на дев'яту протестувальники перейшли в контратаку і повернулись на попередні позиції, а силовики відступили за лінію спалених автобусів. Внаслідок атаки спецпризначенців близько 200 протестувальників було поранено. За повідомленням «ВВС Україна» та «Української правди» 22 січня, «один з керівників медичної служби Євромайдану підтвердив загибель учасника сутичок на вулиці Грушевського. Молодий хлопець отримав чотири вогнепальних поранення: одне з яких було в шию, а інше – в голову. Цією особою виявився палкий патріот України і охоронець Євромайдану – ***Сергій Нігоян***, 20-річний вірменин з Дніпропетровської області. Того ж дня було застрелено ще одну людину, білоруського активіста ***Михайла Жизневського.*** Згодом лікарі виявили в тілі одного із загиблих кулю від снайперської гвинтівки Драгунова калібру 7,62 мм, у іншого – пістолетну кулю калібром 9 мм.

Мал. 11. Нігоян Сергій. ***Мал. 12. Жизневський Михайло.***

Цього ж дня у лісосмузі в Бориспільському районі Київської області було знайдено тіло ***Юрія Вербицького***, що був викрадений з Олександрівської лікарні. Отримали поранення й померли наступного тижня в лікарнях ***Роман Сеник та Олександр Бадера***. Після обіду спецпідрозділи були контратаковані майданівцями і відійшли на попередні позиції, на яких також з'явився бронетранспортер. ***Ситуація в країні значно загострилася і набрала радикального характеру. З 22 січня до 27 січня було захоплено 10 адміністрацій.*** Це всі західні ОДА, крім Закарпатської, та Чернігівська з Полтавською. На півдні захоплення не відбулися. Черкаську ОДА міліція відбила і почала зачистку серед населення. Тоді було схоплено і ув'язнено близько 56 чоловік. У всіх областях, окрім Донецької і Криму, пройшли мітинги на підтримку Євромайдану. В ніч з 25 на 26 січня 2014 р. мітингувальникам вдалося захопити Український дім, який, за інформацією, спецпризначенці могли використати для атаки людей. Крім того, євромайданівці зайняли будівлю Міністерства енергетики та вугільної промисловості на вулиці Хрещатик та будівлю Міністерства юстиції на Городецького. Слід відзначити, що майже у всій країні були організовані центри та пункти допомоги Євромайдану. Люди допомагали, чим могли: приносили гроші, хтось одяг, харчі, медикаменти тощо. Як ніколи, український народ був на хвилі всезагального патріотичного піднесення. Повсюдно звучали такі гасла, як ***«Слава Україні – Героям слава»***, «Слава нації – Смерть ворогам», «Україна понад усе» та дзвінко звучав Гімн України. Елементи національної атрибутики були практично всюди.

Мал. 13. Вулиця Інститутська. Оголошення на барикаді: "Змінюємо країну. Перепрошуємо за незручності". 24 січня 2014 р. Фото: Сергій Клименко.

8. Перші здобутки Євромайдану (28 січня – 17 лютого)

Враховуючи загострення ситуації, ***28 січня Верховна Рада України скасувала «диктаторські закони 16 січня».*** Також у цей день ***пішов у відставку Прем'єр-міністр М. Азаров та його уряд***. Це була значна перемога Євромайдану у відстоюванні своїх прав, але протестувальники не збиралися розходитись, вони вирішили стояти до кінця. ***29 січня Верховна Рада ухвалила законопроект, поданий нардепом від фракції Партії регіонів Юрієм Мірошниченком щодо амністії учасників акцій протесту.*** Відповідно до нього мітингувальники мають звільнити адміністративні будівлі в Україні протягом 15 днів. Також йдеться про звільнення автошляхів. У свою чергу учасники протестів звільняються від кримінального переслідування. При цьому амністія не поширюється на осіб, що вчинили тяжкі злочини, наприклад, побиття журналістів та викрадення людей. Ні опозиція, ні мітингувальники не збиралися виконувати законопроект про амністію, зокрема, про це повідомив комендант Майдану Андрій Парубій. А вже наступного дня лідери опозиційних фракцій Арсеній Яценюк, Віталій Кличко і Олег Тягнибок опублікували спільну заяву, в якій звинуватили В. Януковича та Партію регіонів у порушенні конституційних

норм щодо прийняття відповідного законопроекту. Також ***30 січня було знайдено зниклого лідера Автомайдану Дмитра Булатова***, який був сильно побитий. Як розповів він сам, невідомі били його, катували, відрізали йому вухо та навіть розпинали. Тодішня влада заперечувала факт тортур і вважал, що цей інцидент є інсценованим. Надалі ситуація в країні стабілізувалася. Основним питанням була конституційна реформа. Активісти Майдану і опозиція вимагали повернення до основ Конституції 2004 р. та обмеження повноважень Президента. ***9 лютого відбулося ювілейне 10 народне віче***. На ньому лідер фракції «Батьківщина» Арсеній Яценюк наголосив: «В Україні повинен сформуватись уряд Майдану, який буде урядом проти Януковича, за нову європейську Україну, де кожен українець відчує – ми таки перемогли і йдемо вперед в цих надскладних умовах». ***15 лютого учасники акцій протесту на Майдані Незалежності розпочали процедуру звільнення Київської міської державної адміністрації***. 16 лютого Генпрокурор Віктор Пшонка зробив заяву щодо звільнення активістів «Із завтрашнього дня (17 лютого) будуть проводитися усі процедурні дії щодо закриття кримінальних проваджень. Закон набуде чинності із завтрашнього дня. 268 підозрюваних буде звільнено від відповідальності і 108 кримінальних проваджень буде закрито». Після цього протестувальники прийняли рішення про остаточне звільнення КМДА.

9. Пік Революції Гідності 18–20 лютого 2014 р.

Ще 16 лютого на народному вічі було ухвалено рішення про ***«мирний наступ» у вівторок 18 лютого*** до Верховної Ради із метою заставити політиків прийняти зміни до Конституції і врегулювати кризову ситуацію. 17 лютого було оприлюднено заяви Правого сектору та Всеукраїнського об'єднання «Майдан» про «загальну мобілізацію» у зв'язку з «мирним наступом». Уже зранку ***18 лютого євромайданівці розпочали ходу до Верховної Ради,*** де депутати повинні були прийняти зміни до Конституції України щодо обмежень повноважень Президента. У той час до урядового кварталу було стягнуто великі сили міліції, БТР і два водомети. Але за вказівкою голови Верховної ради В. Рибака канцелярія ВРУ відмовлялася реєструвати цей документ, не згоджуючись на жодні компроміси. До кінця робочого дня сесійне засідання так і не почалося. На ***вулиці Грушевського та Кріпосного почалися сутички між протестувальниками і міліцією.*** На вулиці Шовковничній проти демонстрантів ***бійці спецпідрозділу «Беркут» застосували спецзасоби: світлошумові гранати та помпові рушниці***. Також ***силовики піднялись на дах будинку по вул. Інституцькій 17/5 і звідти кидали шумові гранати та стріляли з рушниць.*** З ***боку учасників «Мирного наступу» у сторону правоохоронців летить каміння та петарди, крім того, протестувальники підпалили дві вантажівки КАМАЗ, що блокували проїжджу частину***. ***Сутички між силовиками та євромайданівцями відбулися також у Маріїнському парку з боку станції метро «Арсенальна». Тим часом на вулиці Липській мітингувальники***

спалили офіс Партії регіонів. Близько 13 години «Беркут» почав відтісняти мітингувальників по вулиці Інститутській у бік Майдану Незалежності. У свою чергу мітингарі розпочали спорудження барикад на перехресті вулиць Інститутської і Банкової з бруківки та у Маріїнському парку з підручних матеріалів. Близько 16 години міліція відтіснила протестувальників до Жовтневого палацу поблизу майдану Незалежності, де розпочали атаку проти учасників акції протесту. ***Близько 16 години «беркутівці» захопили барикади на вулиці Грушевського та взялися за руйнування барикад на Хрещатику.*** Фактично усі барикади перед Майданом було знищено, але в останню мить за наказом керівників силовики зупинилися, очікуючи падіння барикади на Хрещатику зі сторони Європейської площі. Цим скористались активісти оборони Майдану, їм вдалося побудувати «останню» барикаду по вулиці Інститутській в межах Майдану, використовуючи дерев`яні піддони, які діставали з під палаток. ***Міністерство внутрішніх справ спільно з Службою безпеки України оприлюднили заяву, у якій відомствами висувалася вимога до мітингарів: до 18 години припинити протистояння, інакше силовики обіцяли «навести порядок всіма засобами, передбаченими законом».*** Крім того, у міліції повідомили про ***проведення антитерористичної операції на Майдані Незалежності***. О ***18 почався штурм внутрішніми військами*** барикади зі сторони Європейської площі з використанням БТР, у якому перебував екіпаж «Беркута». Близько 19 години у ході антитерористичної операції з усіх боків на Майдан Незалежності розпочався наступ силовиків. Демонстрантів на Майдані перебувало близько 20 тисяч. Сутички вечора 18 лютого на майдані Незалежності відбувалися як з боку вулиці Інститутської, так і з боку Європейської площі. ***Запеклі бої тривали усю ніч.*** Близько ***півночі відбувся підпал Будинку профспілок,*** в якому перебувало багато людей. Крім того, на Майдані було повністю виключено світло, що значно ускладнило становище. Фактично ***внутрішні війська та «беркутівці» знищили усі барикади, єдиним бар'єром між обома сторонами був сильний вогонь***, який євромайданівці підтримували усіма підручними засобами.

Мал. 14. Запеклі сутички в центрі Києва. 19 лютого. Фото: Reuters.

Мал. 15. Протистояння на Майдані Незалежності. 19 лютого. Фото: Mstyslav Chernov.

Штурм припинився тільки під ранок, коли у силовиків закінчились гранати і набої. ***Злам ситуації на користь протестувальників відбувся***

близько 6 ранку 19 лютого, коли на допомогу обороцям Майдану крізь блокаду силовиків прорвався автобус львів'ян. Вони з палицями і щитами кинулись у наступ на солдат внутрішніх військ, які згодом почали відступ. ***Протестувальникам вдалось повністю відновити контроль над Майданом Незалежності.*** Під час цих подій силовиками з вогнепальної зброї ***було вбито більше 20 осіб***. Переговори лідерів опозиції з В. Януковичем, що тривали до 2-ї години ночі 19 лютого, пройшли безуспішно – В. Янукович вимагав від протестувальників покинути територію Майдану. Близько 13-ї години СБУ оголосила про приведення у готовність суб'єкти боротьби з тероризмом на території держави. Готуючись до залучення армії в конфлікт, Янукович звільнив 19 лютого генерал-полковника Володимира Заману з посади начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних сил України і призначив на цю посаду Юрія Ільїна, який до того обіймав посаду командувача Військово-морських сил Збройних сил України. ***Дії влади викликали масовий протестний рух у всій Україні. В Тернополі, Львові, Івано-Франківську відбулися штурми будівель МВС, прокуратури та адміністрацій.*** Фактично міліція та інші силові структури були позбавленні своїх повноважень. Усюди організовувалась народна самооборона.

Мал. 16. Палаючий Будинок профспілок. 19 лютого. Фото із сайту rian.com.ua.

Мал. 17. Головна площа. 20 лютого. Фото: Efrem Lukatsky/AP.

Вранці ***20 лютого протестувальники у Києві перейшли у наступ.*** Їм вдалося зайняти приміщення міністерства Агрополітики і відтіснили «Беркут» від монументу Незалежності, звільнили Жовтневий палац та Український дім. В ***той же час на дахах готелів «Козацького» та готелю «Україна» розташувались снайпери, що відкрили прицільний вогонь по протестувальниках на ураження.*** До ***14-ї години число загиблих досягло 35 осіб, а о 17-й повідомлялося про 60 загиблих. Становище у столиці країни було вкрай важким***. Близько 17-ї години народні депутати почали збиратися у Верховній Раді для обговорення ситуації у центрі Києва. ***О 22:17 Верховна Рада прийняла постанову «Про засудження застосування насильства, яке призвело до загибелі мирних громадян України»***. Цей правовий акт визнав, що дії силових структур були незаконними і постановив «Кабінету Міністрів України, Службі безпеки України, Міністерству внутрішніх справ України, Міністерству оборони України та підпорядкованим їм військовим та воєнізованим формуванням негайно припинити та не допускати надалі застосування сили. Заборонити використання будь-яких видів зброї та спеціальних засобів проти учасників акцій протесту». За прийняття цієї постанови проголосувало 236 депутатів, в тому числі 35 депутатів від фракції Партії регіонів та 35 позафракційних. Жодного голосу не дала лише фракція Комуністичної партії. ***Ця постанова поклала край триденному кровопролиттю.***

10. Повалення режиму Януковича

21 лютого 2014 р. лідери опозиції підписали з Віктором Януковичем угоду щодо врегулювання кризи в Україні. Відповідно до угоди протягом 48 годин з моменту її підписання мала б відновити дію Конституція України в редакції 2004 року та сформовано новий коаліційний уряд; до вересня 2014 року треба було провести конституційну реформу; до грудня 2014 року – провести позачергові президентські вибори; також треба прийняти нове виборче законодавство та обрати новий склад ЦВК; провести розслідування випадків насильства під наглядом Ради Європи; також влада та опозиція відмовилися від силових дій. Угоду було засвідчено главами МЗС Польщі та Німеччини, представником МЗС Франції, представник від Росії відмовився підписати. Того ж дня Верховна Рада («за» - 386 депутатів) проголосувала Постанову про ***відновлення легітимного Конституційного ладу (в редакції від 2004 р.),*** це означало, що тепер буде сформовано новий уряд незалежно від Президента. У***вечері 21 лютого відбувся велелюдний Майдан.*** На ньому виступили лідери опозиції, які оголосили про укладання угоди із чинним Президентом. Але ***такі дії євромайданівці засудили і освистали.*** Тоді на трибуну сцени піднявся один із сотників самооборони Майдану ***Володимир Парасюк*** й заявив, що ***Майдан не буде терпіти Януковича*** до виборів в грудні 2014. Сотник проголосив ультиматум, що ***якщо Янукович не піде у відставку до ранку, то самооборона піде на штурм.*** Євромайдан палко із захватом підтримав сотника. У ***ніч з 21 на 22 лютого Янукович, наляканий можливістю потрапити під народний суд, залишив Адміністрацію Президента та втік у Харків. 22 лютого о 17 годині 11 хвилин Верховна Рада України 328-ма голосами народних депутатів підтримала Постанову про усунення Віктора Януковича з посади Президента України,*** аргументуючи таке рішення самоусуненням Януковича від виконання своїх обов'язків, та призначила позачергові вибори Президента України на 25 травня 2014 р. Отже, ***основна мета Євромайдану була досягнута***. Того ж дня, Віктор Янукович записав телезвернення, у якому назвав події 18–20 лютого в Україні державним переворотом, порівнявши їх з приходом нацистів до влади у Німеччині, назвав депутатів, що вийшли з Партії регіонів, зрадниками та заперечив легітимність прийнятих Верховною Радою рішень. ***23 лютого 2014*** року фракція Партії регіонів оприлюднила свою заяву, в якій усю відповідальність за ситуацію в Україні поклала на Президента Віктора Януковича та його найближче оточення: *«Ми, фракція Партії Регіонів у Верховній Раді України і наші однопартійці, рішуче засуджуємо злочинні накази, що призвели до людських жертв, до порожньої скарбниці, величезних боргів, ганьби в очах українського народу і всього світу, в результаті чого наша країна опинилася на краю прірви, загрози розколу і втрати національного суверенітету»*. 25 лютого 2014 року Генеральний прокурор України Олег Махніцький повідомив, що Віктора Януковича оголошено у розшук за підозрою у масових вбивствах людей з обтяжливими

обставинами відповідно до частини 2 статті 115 Кримінального кодексу. ***27 лютого з'явилась інформація, що Янукович перебуває на території Росії,*** куди дістався морем разом зі своїм сином Віктором.

Таким чином, події 21 листопада 2013 р. – 22 лютого 2014 р. стали етапом прояву українцями неабиякої сили, мужності, гідності, віри та міцності духу. Вони показали усьому світу, що вищою метою для українського народу є збереження людських цінностей та основ демократії. А будь-яке зазіхання на них зі сторони ворогів зазнає невдачі і буде покаране. Проте за відстоювання цих ідей довелося заплатити дорогою ціною – кров'ю ***«Небесної Сотні»*** – патріотів, які поклали своє життя на вівтар для захисту рідної Батьківщини. В цих трагічних подіях смерть кожної людини - це не просто втрата однієї сім'ї, а біль усього народу. Революція Гідності показала, що в країні настав час для реформ та кардинальних змін. Саме тепер українцям вдалося скинути ярмо «радянського совка» та стати на шлях формування повноцінного громадянського суспільства. Але боротьба за свою державу ще не завершилась. Наступним випробовуванням для України стала анексія Криму Російською Федерацією та війна на Сході.

Основні дати:

2013 р.:

21 листопада – початок Революції Гідності. Кабінет Міністрів України вирішив призупинити процес підготування до укладання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.
24 листопада - великий мітинг на Майдані Незалежності. Перші сутички із міліцією.
30 листопада - перший силовий розгін мітингувальників.
1 грудня - півмільйонне Всеукраїнське народне віче на Майдані Незалежності. Захоплення КМДА і Будинку профспілок.
8 грудня - "Марш мільйонів".
15 грудня - "День гідності". Євромайдан прийняв резолюцію, яка забороняє Президентові підписувати угоду про вступ України в Митний союз.
22 грудня - створення загальнонаціональної організації Всеукраїнське об'єднання «Майдан».

2014 р.:

16 січня - прийняття Верховною Радою ***"Диктаторських Законів"***.
19-22 січня - криваві сутички між мітингувальниками і "Беркутом".
22 січня - перші жертви Революції Гідності. Смерть ***Сергія Нігояна та Михайла Жизневського***.
22-27 січня - захоплення Державних Адміністрацій в областях України.
28 січня - Верховна Рада України скасувала "диктаторські закони 16 січня". У цей же день М. Азаров та весь уряд пішов у відставку.
29 січня - Верховна Рада ухвалила законопроект щодо амністії учасників

акцій протесту.
15 лютого - мітингувальники почали звільняти КМДА.
18-20 лютого - пік Революції. Криваві сутички в центрі Києва, підпал Будинку профспілок та смерть багатьох євромайданівців (***"Небесна Сотня"***).
20 лютого - Верховна Рада прийняла постанову «Про засудження застосування насильства, яке призвело до загибелі мирних громадян України».
21 лютого - Лідери опозиції підписали з В. Януковичем угоду, але Євромайдан не визнав її і вирішив йти до кінця.
Ніч 21 на 22 лютого - втеча В. Януковича.
22 лютого 2014 р. - Кінець режиму Януковича: Верховна Рада України 328-ма голосами народних депутатів підтримала Постанову про усунення Віктора Януковича з посади Президента України. ***Завершення Революції Гідності - першого етапу у боротьбі українського народу за збереження своєї незалежності***.